REPERE ISTORICE ÎN DEZVOLTAREA ASISTENȚEI SOCIALE

Stela MILICENCO

De-a lungul istoriei, asistența socială a cunoscut o evoluție de la activități filantropice, altruiste, simpliste de acordare a ajutorului, spre activități specializate de intervenție, orientate ştiinţific, desfăşurate de profesionişti şi controlate de stat. Asistența socială este o realitate tot atât de veche ca şi istoria umanității, dat fiind că toate colectivitățile au avut întotdeauna în componența lor indivizi, care din motive de natură genetică, naturală sau socială, s-au aflat în imposibilitatea de a-şi satisface necesitățile prin mijloace proprii, şi pentru că în nici un tip de civilizație nu a lipsit total grija față de membrii aflați în dificultate. Astfel, sărăcia, dizabilitățile, copiii abandonați, persoanele victimizate, vârstnicii neputincioşi ş.a. reprezintă probleme pe care omenirea a încercat de-a lungul istoriei să le rezolve, apelând la diverse mecanisme interne de reglaj. De fiecare dată când disfuncționalitățile şi vulnerabilitățile erau alarmante, s-au realizat unele modele de asistare mai mult sau mai puțin eficiente. Cu toate acestea, devenirea asistenței sociale ca profesie ține de începutul secolului al XX-lea, când au fost dezvoltate sisteme naționale de asistență socială şi, implicit, constituită identitatea profesiei de asistent social.

În diferite țări, asistența socială s-a format în diferite perioade istorice, fapt determinat de deosebirile în dezvoltarea formelor de viață statală ale acestora. În literatura de specialitate se menționează că, istoria asistenței sociale datează din anii 1750 î.Hr., când în Babilon, prin celebrul Cod de legi al lui Hammurabi, erau stipulate mențiuni speciale prin care se dovedea grija regelui asiro-babilonian față de supuşi, şi mai ales față de orfani şi văduve. La romani au funcționat sporadic un fel de birouri de caritate, în cadrul cărora se distribuiau ajutoare cetățenilor săraci. În plus, în secolul al IV-lea d.Hr., au

existat demnitari cu privilegii minore, numiți archiatri populares, care aveau ca misiune tratarea gratuită a bolnavilor săraci [1, p.24].

După apariția creştinismului, vreme de aproape două secole, ocrotirea persoanelor, a grupurilor şi a comunităților aflate în situații problematice a fost preocuparea exclusivă a Bisericii, statele neimplicându-se în domeniul social, decât cu acțiuni represive. În unele perioade ale Evului Mediu şi în epoca capitalismului au existat inițiative asistențiale destinate în special săracilor, avându-i ca promotori pe indivizii bogați ataşați valorilor creştine ale carității. Abia după oficializarea creştinismului ca religie de stat a fost posibilă, sub ocrotirea împăraților romani, de la Constantin cel Mare (306-337) şi până la Iustinian (527-565), înființarea unor instituții asistențiale, precum: brefotrofiile (leagăne pentru copii abandonați, în vârstă de până la 7 ani), orfanotrofiile (orfelinate), partenocomiile (case de adăpost pentru tinerele fete provenite din familiile sărace sau din orfelinate), ghirocomiile (aziluri pentru văduvele bătrâne şi fără sprijin), societatea diaconițelor (care lucrau în adăposturile de întreținere a femeilor, copiilor şi vârstnicilor), societatea parabolanilor sau a sanitarilor creştini (grupuri de voluntari bărbați care îndeplineau servicii sanitare în folosul celor afectați de diferite maladii şi care se expuneau oricăror riscuri pentru a salva viața bolnavilor) [2, p.1-3]. Respectivele instituții funcționau autonom sau în interiorul aşezămintelor religioase şi se bucurau de suportul material şi de îndrumarea spirituală a episcopilor, educatorilor religioşi şi duhovnicilor.

Din secolul al XVI-lea, implicarea laicilor în actele de asistare este din ce în ce mai mare, aceştia înființând confraternități, care se ocupau de săraci, le asigurau alimentație şi locuință, îi ajutau să adune zestre pentru fetele sărace, să se îngrijească de bătrâni şi bolnavi [3, p.91]. Totuşi, Biserica rămâne instituția decisivă în desfăşurarea acțiunilor de asistare, chiar dacă autoritățile occidentale (din Germania, Olanda, Franța, Spania, Anglia, Italia) încep să promoveze legi, prin care să legitimeze formele de suport acordate. Astfel, pentru a putea răspunde presiunilor majore din partea grupurilor mari de indivizi săraci, monarhia engleză a emis în secolul al XVI-lea o serie de legi care obligau comunitățile să se preocupe de aceste categorii de populație, ceea ce reprezintă de fapt primele încercări de legiferare laică în domeniul asistențial. Aceste legi, reunite în Elisabethan Act (1601), transformau apelul la generozitatea voluntară într-o obligație socială. Tot în Anglia au fost înregistrate şi alte forme de luptă împotriva sărăciei, printre care: workhouses (ateliere publice în care cei săraci puteau presta diferite munci, obținând un venit care le permitea să supraviețuiască), sistemele Roundsman (întreținerea şomerilor de către cetățenii parohiei din care aceştia făceau parte, sarcina aceasta socială revenind eşalonat cetățenilor cu posibilități materiale) şi Speenhamland (acordarea unor compensații de venit muncitorilor cu salarii

mici, care presupuneau atingerea unui nivel calculat în funcție de numărul copiilor pe care muncitorul îi avea în întreținere).

Sfârşitul Primului Război Mondial aduce, între altele, şi un nou concept de pace socială, care putea fi obținută doar printr-un sistem legislativ bazat pe principiul justiției sociale: că asistența socială nu este o problemă de bunăvoință politică, ci una de necesitate socială. Limitele economiei de piață impuneau tot mai insistent necesitatea intervenției statului în soluționarea problemelor sociale, preluării de către acesta a responsabilității de dezvoltare a societății. În aceste condiții se dezvoltă asistența socială ca domeniu distinct de activitate. Începutul asistenței sociale ca activitate profesională ține de înființarea instituțiilor corespunzătoare de învățământ, a asociațiilor profesionale, de formularea drepturilor şi responsabilităților de bază ale asistenților sociali. Problema pregătirii personalului specializat în asistență socială s-a pus pentru prima dată în anul 1893, în cadrul Cogresului Internațional al asociațiilor de binefacere. Prima şcoală de asistență socială a fost creată la New York în anul 1897, iar în anul 1899, la Amsterdam, este înființat Institutul de Pregătire a Asistenților Sociali. La începutul secolului al XX-lea, în Europa şi în America activau deja 14 şcoli de asistență socială. Aceasta a însemnat începutul instituționalizării asistenței sociale ca gen de activitate socială importantă, necesară şi recunoscută. Treptat, ea s-a transformat într-un atribut inalienabil al vieții sociale dintr-un număr tot mai mare de țări, integrând în sine componenta practică, ştiințifică şi didactică. Cu toate că, la primele etape de dezvoltare, profesia de asistent social era foarte apropiată de cea de medic, începând cu lucrarea *Social Diagnosis* (considerată prima carte de asistență socială), scrisă de Mary Richmond în anul 1917, asistența socială şi-a asumat ca metodă distinctivă ajutorul psihologic individualizat (aşa-numitul casework). Menționăm că, în prezent, abordarea asistențială de tip casework tinde să fie înlocuită de modelul intervenției care are drept obiectiv principal schimbarea socială, care nu se mai concentrează doar asupra a ceea ce nu funcționează normal, ci atrage atenția asupra a ceea ce nu este normal şi obişnuit în viața cotidiană a fiecărui actor social, iar dacă vrem să obținem această normalitate, este necesar să acționăm, să schimbăm ceva [4, p.167-173].

Concluziile care se desprind din cele câteva repere istorice prezentate în articol demonstrează cu fermitate imperativitatea trecerii de la acordarea simplistă a ajutorului la asistența socială profesionistă, or, fiecare individ este un potențial sau actual beneficiar al sistemului de asistență socială. În contextul societății contemporane, asistența socială este justificată din mai multe perspective, printre care: biologică (în lipsa asistenței sociale, individul va degrada ca specie), socială (individul ca participant al procesului de adaptare a persoanelor la societatea în care trăiesc şi la formarea unei

societăți incluzive pentru toți cetățenii ei), psihologică (prin intermediul asistenței sociale individul ajunge la conștientizarea satisfacției de a ajuta pe cineva) și politică (politicienii își atestă abilitatea de a promova politicile sociale).

Referințe:

1. GOMOIU, N. *Preoțimea în slujba operelor de ocrotire și medicină socială*. București: Tipografia Fundației Culturale „Principele Carol. 1927
2. MĂNOIU, F., EPUREANU, V. *Asistența socială în România*. Bucureşti: ALL, 1996.
3. DRIMBA, Ov. *Istoria culturii şi civilizației*. Bucureşti : Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1994, vol.IV.
4. BULGARU, M. *Asistența socială în contextual globalizării*. Chişinău: CEP USM, 2012.